

Silkeborg Kommune

Evaluering af storklasser og holddeling, § 17 stk. 1 og § 25 stk. 6, Silkeborg Kommune, januar 2013

Indhold

Abstract	2
Evaluering af forsøg med storklasser og holddeling i Silkeborg Kommune	3
Formålet med forsøget	3
Hvilke metoder er anvendt i evalueringen?	3
Spørgeskemaundersøgelse: Evaluering af klassestørrelser, § 17 stk. 1	4
Kort opsamling på skolernes kommentarer i undersøgelsen	6
Et indblik i hverdagen: feltstudie af to storklasser	8
Baggrund og metode	8
Hvad har fokusområderne været?	9
Opsamling på lærernes erfaringer	9
Opsamling på børnenes erfaringer	10
På besøg i en 'storklasse'	11
En kvalitativ undersøgelse af de pædagogiske erfaringer med storklasser	12
Spørgeskemaundersøgelse om børnenes trivsel i to storklasser	15
Oversigt over spørgsmål og svar vedrørende venskaber og sociale relationer	15
Oversigt over spørgsmål og svar vedrørende børnenes trivsel i storklassen og på delehold ...	15
Opsummering af spørgeskemaundersøgelsen og feltstudiet	16
Bilag: Forældrenes erfaringer og oplevelser	19

Abstract

I dette afsnit sammenfattes centrale elementer i evalueringen

Det overordnede formål med dispensationen fra maksimal klassestørrelse var bl.a. at give skolerne øget fleksibilitet til at tilrettelægge det pædagogiske arbejde, således at ressourcerne samlet set anvendes bedst muligt på skolen og med størst mulig udbytte for børnene.

Evalueringen har undersøgt følgende områder:

Anvendelse af holddeling og nye organisationsformer i den faglige undervisning

Data fra spørgeskemaundersøgelsen blandt forældrene viser, sammen med data fra feltstudiet, at både lærere og forældre generelt set oplever den øgede fleksibilitet i forhold til holddannelse som en god ting, der på forskellig vis bidrager positivt til børnenes faglige og sociale udvikling. Dispensationen har givet anledning til nye organisationsformer i undervisningen, som understøtter den "bredde", som storklasserne giver, kombineret med muligheden for at arbejde med fleksible holddannelse. Lærere giver i evalueringen udtryk for, at " flere børn" også giver "flere muligheder", dvs. flere muligheder for at sammensætte børnene på forskellige måder, i forskellige holdstørrelser og ud fra forskellige behov.

Anvendelse af lærerressourcer samt tilrettelæggelse af undervisningsarbejdet

Skolerne oplever, at lærerressourcerne anvendes mere rationelt i forbindelse med storklasser. Dette skyldes bl.a., at lærerteamet får større fleksibilitet i forhold til at planlægge og gennemføre undervisningen. Et andet forhold, som gør sig gældende, er lærerteamets løbende overvejelser omkring brugen af ressourcer. Her indikerer evalueringen, at lærerne arbejder mere bevidst med resourcefordeling.

Evalueringen viser samtidigt, at lærerne bruger en del ressourcer på at koordinere og planlægge undervisningen, idet der er koblet flere lærere på den samme klasse.

Trivsel blandt børn med fokus på nye muligheder for venskaber

En af forventningerne til forsøget med storklasser var bl.a. at øge trivslen blandt børn og unge, f.eks. ved at skabe nye muligheder for kammeratskaber. Spørgeskemaundersøgelser og feltstudier viser, at både forældre, børn og lærere oplever særlige fordele ved at have en stor børnegruppe i forhold til at øge børnenes muligheder for at udvikle venskaber og sociale kompetencer. Spørgeskemaundersøgelsen blandt børnene viser, at de nye venskaber og sociale relationer rækker ud over skoletiden og ind i børnenes fritid. Skolerne oplever, at forsøget med fleksible holddannelse "i høj/nogen grad" har haft en positiv effekt i forhold til børnenes trivsel.

Styrket faglighed hos det pædagogiske personale

Evalueringen viser, at forsøget med storklasser "i høj/nogen grad" har medvirket til at styrke fagligheden hos det pædagogiske personale. I den kvalitative undersøgelse giver lærerne udtryk for, at det overvejende er gennem det tætte samarbejde i lærerteamet, at fagligheden styrkes. Evalueringen viser, at tilknytningen af flere lærere på klassen opleves som positivt set fra forældrenes synspunkt, fordi det giver lærerteam, som byder på forskellighed og rummer bredt. Forældreundersøgelsen siger dog ikke noget om, hvorvidt forældrene oplever en styrket faglighed hos det pædagogiske personale.

Evaluering af forsøg med storklasser og holddeling i Silkeborg Kommune

Silkeborg Kommune fik i august 2010 dispensation fra folkeskolelovens bestemmelser om det maksimale antal elever i Folkeskolelovens § 17, stk. 1, samt § 25 stk.6. Dette har givet skolerne mulighed for at gøre pædagogiske erfaringer med andre hold- og klassedannelser. Denne evaluering afdækker: Hvilke muligheder dispensationen har åbnet op for i skolernes tilrettelæggelse af det pædagogiske arbejde? Hvilke erfaringer det har givet ude på skolerne?

Formålet med forsøget

Det overordnede formål med udfordringsretten er at udvikle forslag til afbureaukratisering af administrative processer eller arbejdsgange og at identificere og sprede 'bedste løsninger' på de enkelte serviceområder.

Når der gives dispensation i henhold til Folkeskolelovens § 17, stk. 1 og § 25 stk. 6, er det netop for at give kommunerne mulighed for at iværksætte forsøg med at danne storklasser på årgange med klasser med lavt elevtal. Silkeborg Kommune har i ansøgningen formuleret følgende formål med dispensationen:

- At tilrettelæggelsen af undervisningsarbejdet på årgangen lettes
- At anvendelsen af holddeling og nye organisationsformer i den faglige undervisning forøges.
- At lærerressourcerne anvendes mere rationelt.
- At elevernes timetal fastholdes over minimumstimetallet.

Herudover har skolernes begrundelser for at søge dispensationen bl.a. været:

- At øge trivselen blandt børn og unge, f.eks. ved at skabe nye muligheder for kammeratskaber.
- At øge muligheden for holddannelse (køn, niveau, interesse osv.).
- At udnytte skolens ressourcer mere optimalt.
- At styrke fagligheden hos det pædagogiske personale (mere sparring, videndeling og fælles planlægning)

Evalueringen følger op på skolernes erfaringer i forhold til ovenstående formål. Evalueringen skal desuden forholde sig til, hvordan lovens formål er opfyldt, samt de øvrige betingelser, der evt. måtte være givet for dispensationen.

Hvilke metoder er anvendt i evalueringen?

Skoleafdelingen har i januar 2013 foretaget en spørgeskemaundersøgelse blandt de 10 skoler, som har benyttet sig af dispensationen i skoleåret 2011/12 og 2012/13.

Herudover er der lavet kvalitative feltstudier i to storklasser på en af de skoler, som benytter sig af dispensationen i skoleåret 2012/13. Formålet med feltstudiet er at få større indblik i, hvilke muligheder dispensationen åbner op for i det daglige arbejde på skolen, og at indsamle viden og erfaringer fra børn, lærere og forældre i en konkret kontekst. *Der er pr. 19. marts 2013 tilføjet resultater fra en spørgeskemaundersøgelse om forældrenes erfaringer og oplevelser blandt forældre til børn i storklasser på en lokal skole.*

Spørgeskemaundersøgelse: Evaluering af klassestørrelser, § 17 stk. 1

Målgruppen for undersøgelsen var skolens medarbejdere

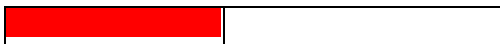
Undersøgellesperiode: 14-12-2012 til 15-01-2013

Antal besvarelser: 8 ud af 10 skoler har svaret

Skoler der har deltaget i spørgeundersøgelsen:

- Thorning Skole • Sorring skole • Ans skole • Skægkærskolen • Virklund Skole • Dybkærskolen
- Balleskolen • Kjellerup Skole

1) Oplever I, at tilrettelæggelsen af undervisningsarbejdet på årgangen lettes i forbindelse med max. elevtal pr. klasse?

• Ja	4 svar	57%	
• Nej	3 svar	43%	

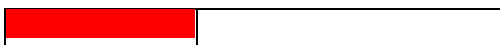
2) Oplever I, at lærerressourcer anvendes mere rationelt nu end tidligere?

• Ja	7 svar	88%	
• Nej	1 svar	12%	

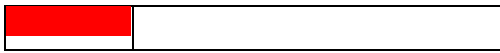

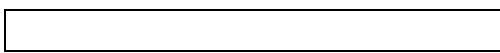
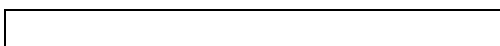
3) Oplever I, at holddeling giver anledning til nye organisationsformer i undervisninger?

• Ja	6 svar	75%	
• Nej	2 svar	25%	

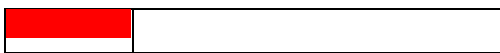

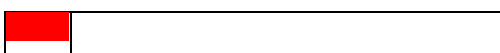
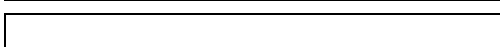
4) Har I under forsøget med storklasser/holddeling fået øje på muligheder, I ikke havde tænkt på i første omgang?

• Ja	5 svar	62%	
• Nej	3 svar	38%	

5) I hvilken grad oplever I at forsøget har medvirket til at styrke fagligheden hos det pædagogiske personale?

• I høj grad	2 svar	25%	
• I nogen grad	6 svar	75%	
• I ringe grad	0 svar	0%	
• Slet ikke	0 svar	0%	

6) I hvilken grad oplever I at forsøget har medvirket til nye former for holddannelser?

• I høj grad	2 svar	25%	
• I nogen grad	5 svar	62%	
• I ringe grad	1 svar	12%	
• Slet ikke	0 svar	0%	

7) hvilken grad oplever I at forsøget med fleksible holddannelser har haft en positiv effekt i forhold til børnenes trivsel?

• I høj grad	3 svar	38%	
• I nogen grad	5 svar	62%	
• I ringe grad	0 svar	0%	
• Slet ikke	0 svar	0%	

8) Hvilke klasser er der givet dispensation til på skolen?

- 9. årgang
- 3., 4., 5. kl.
- 7. årgang
- 2 årgang (30 elever), 4.årgang (35 elever), 5 årgang (36 elever), 7 årgang (er dog pt. kun på 27 elever.)
- 4. årgang (2 x 29 elever)
- 4. 5. og 6. årgang samt 8. årgang.
8. årgang (to klasser)
- 1. 2. og 7. årgang

9) Er storholdene organiseret forskelligt på de enkelte årgange?

• Ja	4 svar	50%	
• Nej	4 svar	50%	

10) Hvad er størrelserne på storklasserne?

29, 30, 31, 33, 34, 35 og 36 elever.
7. årg. ca. 50, men altid med to lærere på.

11) Hvor mange timer pr. uge undervises der gennemsnitlig i storhold pr. klasse?

- 25 lektioner
- 80% af tiden
- 16 lektioner
- Varierer rigtig meget, så derfor svært at sige. Varierer i forhold til opstart af nye emner/aktiviteter og ved evaluering samt ved socialt betingede aktiviteter. Hver morgen starter læsebånd også på storholdet. På 2.årg. undervises mere samlet i storklassen end på 4.+5.årg.
- 20 lektioner
- Ca. 70% af tiden
- 26 lektioner
- I en meget lille del af ugens timer. Under ¼

12) I hvilke fora evaluerer skolen forsøget? Lærerteam, MED-udvalg, elever, forældre, skolebestyrelse...

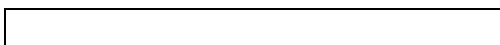
- Lærerteam, skolebestyrelse. ledelse, elever.
- Lærerteam og i skolebestyrelsen.
- Lærerteam, MED-udvalg, elever, forældre, skolebestyrelse.
- Vi har haft en grundig evaluering af 4. og 5 årg. blandt teams og elever. Forældrene inddrages i feb. via spørgeskema og til fyraftensmøder.

- I ledelsen, i teamsamtalen og i MED i forbindelse med skoleårets planlægning.
- På nuværende tidspunkt er ordningen med storklasser evalueret i lærerteamet. I klasserne evalueres undervisningen løbende med eleverne.
- Pæd. Råd og MED-udvalg.
- På 2. årg. er det andet år vi arbejder med nuværende model. Som oplæg til dette skoleår blev der lavet en grundig evaluering med personale, elever og forældre.
I løbet af de næste par måneder vil den samme evaluering foregå på de årgange der er med i år
Desuden er oplæg til organisationsmodel behandlet i både PR og Skolebestyrelse, ligesom skolebestyrelsen har været med i evalueringen

13) Hvis der er foretaget tilfredshedsundersøgelse hos forældre, har den så overvejende været positiv?

• Ja	5 svar	83%	
• Nej	1 svar	17%	

14) Er minimumstallet fastholdt i forhold til enkeltfag og faggrupper?

• Ja	8 svar	100%	
• Nej	0 svar	0%	

Kort opsamling på skolernes kommentarer i undersøgelsen

1: Oplever I at tilrettelæggelsen af undervisningsarbejdet på årgangen lettes i forbindelse med max. elevantal pr. klasse?

Ja:

- Lærerne profiterer af at være mere fælles om planlægning, gennemførelse og evaluering af undervisningen
- Vi får større fleksibilitet i forhold til at lave skiftende holddannelser.
- Vi arbejder med to faglærere i næsten alle lektioner. Det fordrer videndeling og giver øget faglighed.
- Planlægning samt opfølgning af de 30 elever pr. klasse kræver mere tid end med standardklasser. På den anden side er det bekvemt med de to lærertimer, der er udløst. Det giver ekstra mulighed for at følge op på de elever, der måtte hænge

Nej:

- Det tager længere tid at planlægge arbejdet i forhold til lokalebrug, gruppesammensætning, materiale m.m.

2: Oplever I at lærerressourcer anvendes mere rationelt nu end tidligere?

Ja:

- Teamet får selv bedre mulighed for at flytte rundt på ressourcerne og sætte ind, hvor de ved det giver mest mening.
- Der overvejes løbende, hvordan ressourcerne i holddelingen bedst foregår. Der er ingen "autopilot" som tidligere omkring 'en lærer - en klasse'.
- Lærerne tilrettelægger selv, hvem, hvornår og hvordan.
- Ekstra ressourcer kan tilgodese flere elever, øger inklusionen og giver mulighed for at støtte elever, der tidligere ikke ville få ekstra hjælp.
- Den enkelte lærers indsats målrettes mere når holdene er sammensat ud fra bestemte kriterier

Nej:

- Hvis man har en stor klasse er det godt med 2 lærere, men mindre antal elever pr. klasse er at foretrække. Hellere små klasser med 1 lærer end store klasser med 2-lærerordning.

3: Oplever I at holddeling har givet anledning til nye organisationsformer i undervisningen?**Ja:**

- Vi har blandt andet udnyttet CL i større grad.
- Der er flere muligheder. Niveaudeling anvendte vi også tidligere, men vi har også mulighed for læringsstilopdeling, kønsopdelte hold samt nye spændende og sjove perspektiver på undervisningen.
- Når holddelingen er dynamisk kræver det konstant overvejelser omkring undervisningens indhold og form, hvilke kriterier der holddeles efter og hvilke lærere der skal arbejde med hvilke hold. Det kræver at lærerne samarbejder og bruger hinanden på en helt anden måde end tidligere og på den måde opstår der lettere helt nye måder at arbejde med undervisningen på.
- Der er tale om et grænsetilfælde. Lærerne oplever det ikke som væsentligt anderledes fra tidligere praksis på stedet, da vi længe har forsøgt at holddanne der hvor det var muligt.

4: Har I under forsøget med storklasser og holddeling fået øje på nye muligheder, I ikke havde tænkt på i første omgang?**Ja:**

- Elever med særlige udfordringer har en fast plads i klassen og går ikke ud til supplerende undervisning - det er de fagligt dygtige der går, hvis der skal deles i hold.
- Vi har oplevet at eleverne sætter stor pris på at blive den store klasse.
- De mange relationelle muligheder for eleverne.
- Klart tættere lærersamarbejde med deraf øget faglighed.
- Cooperative learning og i det hele taget andre organiseringsmuligheder.
- Der er en uventet oplevelse af, at der er meget få konflikter på årgangen.

5: I hvilken grad oplever I at forsøget har medvirket til at styrke fagligheden hos det pædagogiske personale?

Ingen kommentarer, se graf.

6: I hvilken grad oplever I at forsøget har medvirket til nye former for holddannelser?

Ingen kommentarer, se graf.

7: I hvilken grad oplever I at forsøget med fleksible holddannelser har haft en positiv effekt i forhold til børnenes trivsel?

Ingen kommentarer, se graf.

8: Hvilke klasser er der givet dispensation til på skolen?

Alle klassetrin fra 0. til 9. klasse, men flest på 4. og 7. klassetrin.

9. Er storholdene organiseret forskelligt på de enkelte årgange?

Ingen kommentarer, se graf.

10. Hvad er størrelserne på storklasserne?

Storklasserne ligger på 29 til 36 elever. Der er et enkelt eksempel på en storklasse med 50 elever, men der er altid to lærere på.

11. Hvor mange timer pr. uge undervises der gennemsnitligt i storhold pr. klasse?

Der er stor variation både for den enkelte skole og hen over året, afhængigt af om der opstartes nye aktiviteter og emner i klassen mm. Skolerne har indgivet timetal fra 6 til 26 lektioner om ugen.

Kort beskrivelse af, hvordan undervisningen i storklasser kan organiseres:

- Hele årgangen er samlet og i de fleste lektioner er der 2 lærere. Lærerne vurderer selv hvornår de kan være en enkelt lærer (f.eks. ved diktat).
- Vi bruger holddeling og 2-lærer.
- Vi bruger instruktion, CL, makkerpar og individuelt arbejde.

12. I hvilke fora evaluerer skolen forsøget?

Lærerteam, MED udvalg, elever, forældre, skolebestyrelse, pædagogisk råd.

13. Hvis der er foretaget tilfredshedsundersøgelse hos forældre, har den så overvejende været positiv?

Ja:

- Forslaget var forældrenes eget, de ønskede ikke klassen delt.
- Forældrene har hidtil foretrukket to store klasser frem for tre små, og den generelle trivsel vurderes overvejende positivt. Der er dog også ind imellem bekymringer.
- Forældrene er vant til store klasser, så de er fortrolig med formen.
- Forældrene oplever 1) at deres børn trives (eleverne kender hinanden på en helt anden måde på tværs af årgangen) 2) at deres børn udvikler sig fagligt 3) at der er en god kontakt til elevens og hjemmets kontaktperson.

Note: der er to skoler som ikke har svaret på dette spørgsmål. Ud af de 6 skoler som har svaret på spørgsmålet, er der 1 skole, som har svaret nej til at tilfredshedsundersøgelsen var overvejende positiv, der er ingen kommentarer tilknyttet. Herudover er der 1 skole, som har skrevet, at tilfredshedsundersøgelsen vil ske senere på året.

14. Er minimumstallet fastholdt i forhold til enkeltfag og faggrupper?

Alle de deltagende skoler har svaret ja.

Et indblik i hverdagen: feltstudie af to storklasser

Ved antropolog Jane Vejen Boniface

Baggrund og metode

I forbindelse med Silkeborg Kommunes dispensationsordning og forsøg med storklasser på en række skoler, er der blevet lavet kvalitative feltstudier på en af de skoler, som benytter sig af dispensationen i skoleåret 2012/13. Formålet med feltstudiet er at få større indblik i, hvilke muligheder dispensationen åbner op for i det daglige arbejde på skolen og at indsamle viden og erfaringer fra børn, lærere og forældre i en konkret kontekst. I det følgende refereres til den del af feltstudierne, som omhandler lærernes oplevelser og erfaringer med storklasser,

samt børnenes svar på trivselsundersøgelsen. Der er pr. 19. marts 2013 tilføjet bilag vedr. spørgeskemaundersøgelse om forældrenes erfaringer og oplevelser.

Der er i forbindelse med feltstudiet lavet deltager-observation i to dage på skolen, med ad hoc interviews med børn og lærere tilknyttet de pågældende storklasser. Herudover er der lavet to semistrukturerede interviews af 1-1.5 times varighed med to af lærerne og indhentet data fra de øvrige lærere via et spørgeskema. Undersøgelsen af børnenes trivsel er lavet via en spørgeskemaundersøgelse, hvor 70 børn, i alderen fra 10-12 år, har svaret på spørgsmål omkring venskaber, trivsel og undervisningsmiljø.

Undervisningen af børnene i de to storklasser, på henholdsvis 36 og 35 elever, foregår størstedelen af tiden på mindre hold sammensat på forskellig vis. I det følgende refereres der til 'delehold' eller 'holddeling' når klassen er delt i to hold med hver sin faglærer på og til 'storklasse' når børnene er samlet og modtager undervisning af en faglærer. Børnene har ca. 5-7 lektioner om ugen i storklassen.

Hvad har fokusområderne været?

Fokus for feltstudiet har været at undersøge, om der har været sammenfald mellem det tilsigtede og det faktiske udbytte med forsøget. Der er i interviewene og spørgeskemaerne derfor spurgt ind til lærernes hverdagserfaringer og oplevelser i forhold til de forventninger, som skolen selv havde til forsøget, inden man gik i gang. På baggrund af skolens ansøgning og begrundelse for dispensationen, er der lagt vægt på at undersøge følgende fokusområder:

- Forventningen om at øge trivslen blandt børnene ved at skabe nye muligheder for kammeratskaber.
- Forventningen om at øge muligheden for at arbejde med fleksible holddannelser.
- Forventningen om at styrke fagligheden hos det pædagogiske personale.

Der er i feltstudiet desuden lagt vægt på at være undersøgende og nysgerrig overfor lærernes oplevelser og erfaringer med storklasser og fleksible holddannelser i det hele taget, og hvordan det har påvirket deres hverdag som lærer.

I forhold til at undersøge børnenes oplevelser og erfaringer med storklasser, er der valgt to fokusområder:

- 1) Barnets oplevelse af venskaber og sociale relationer efter at to klasser er blevet lagt sammen til en storklasse.
- 2) Barnets oplevelse af undervisningsmiljø og egen trivsel i storklassen og på delehold.

Spørgsmålene er formuleret ens omkring storklasse og delehold, med henblik på at afklare om der er væsentlige forskelle at spore her. Børnene er blevet bedt om at vurdere konkrete forhold, såsom om man kan se, hvad der står på tavlen, om man kan høre, hvad læreren fortæller, koncentrationsevne mm.

Resultatet af spørgeskemaundersøgelsen i de to storklasser ligger forholdsvist tæt op ad hinanden, der er altså ikke væsentlige forskelle at spore på de to klasser. Piger og drenge fordeler sig stort set ens i undersøgelsen.

Opsamling på lærernes erfaringer

Det indsamlede materiale viser, at lærerne er meget reflekterede omkring deres arbejde med storklasser, og at de oplever tingene fra forskellige sider. Det har derfor ikke været muligt at pege på entydige 'fordele' eller 'ulempes' ved storklasser. Til gengæld viser feltstudiet, at

tingene ofte hænger sammen, og at det, der i nogle sammenhænge opleves som en 'ulempe', i andre sammenhænge viser sig at have en 'positiv effekt' eller 'konsekvens'.

Et eksempel herpå kunne være den arbejdsbyrde, lærerne oplever i forhold til den ekstra planlægning og koordinering, som er forbundet med at være flere lærere koblet på en storklasse. Her giver lærerne udtryk for, at der er mange detaljer at blive enige om og meget viden, der skal kommunikeres videre til de andre lærere og til forældrene, og at dette kræver en særlig indsats. Omvendt oplever lærerne også, at der er en gevinst ved denne 'særlige' arbejdsindsats: man står ikke alene med de ting, som sker i klassen, man finder løsninger sammen, og man lærer af hinanden og udvikler sit personlige og faglige ståsted via det tætte samarbejde.

Det samme gør sig gældende i forhold til holddeling. Her oplever lærerne på den ene side tilfredsstillelse ved at kunne følge børnene tættere rent fagligt og give dem den hjælp, de har brug for. På den anden side kan det at undervise på små hold give en oplevelse af, at man som lærer 'mister føling' med klassen.

Også i forhold til børnenes kammeratskaber og trivsel oplever lærerne, at der er tale om både positive og negative sider ved storklasserne. Sammenlægningen af to klasser til en stor børnegruppe betyder på den ene side, at børnene får flere forskellige legekammerater, og at det enkelte barn får større mulighed for at finde nogen, han/hun fungerer godt med fagligt. Omvendt betyder sammenlægningen af klasser også, at klassens fælles værdier og adfærdskodeks ændres, hvilket kan skabe uro og utryghed for nogle af børnene i en periode.

Lærerne påpeger således vigtigheden i at se 'ulemper' og 'fordele' i en større sammenhæng og ikke som adskilte elementer i forhold til storklasser. I forhold til forventningerne om at øge trivslen blandt børnene ved at skabe nye muligheder for kammeratskaber, øge muligheden for at arbejde med fleksible holddannelser, samt styrke fagligheden blandt det pædagogiske personale, er der flere tilkendegivelser fra lærerne, som peger i retningen af, at der er sket en positiv udvikling i forhold til disse områder.

Opsamling på børnenes erfaringer

Spørgeskemaundersøgelsen tegner et positivt billede af børnenes sociale liv, med flere og også nye venskaber på tværs af de gamle klasseskel. 61 ud af 70 børn oplever, at de har fået en eller flere nye venner, efter at klasserne er blevet lagt sammen, og over halvdelen af børnene (44 ud af 70) svarer, at det er blevet nemmere at finde nogle fra klassen at lege med, når de er i skole. 20 børn har svaret, at de er i tvivl, mens 6 børn har svaret, at det ikke er blevet nemmere.

Over halvdelen af børnene, nemlig 46 ud af 70, har svaret, at de ikke har mistet venner i forbindelse med sammenlægningen, 16 børn har svaret, at de er i tvivl om, hvorvidt de har mistet en eller flere venner, og 8 børn har svaret, at de har mistet en eller flere venner i forbindelse med sammenlægningen. Undersøgelsen viser også, at børnenes nye venskaber og sociale relationer rækker ud over skoletiden og ind i børnenes fritid. Der er altså ikke blot tale om 'tvungne' relationer i skolen, men om relationer og venskaber som børnene selv er med til at vælge i deres fritid.

I forhold til undervisningsmiljø og egen trivsel i storklassen og på delehold viser spørgeskemaundersøgelsen, at langt de fleste børn vurderer deres egen trivsel som værende god eller OK, både når de får undervisning i storklassen og på delehold. Det er tydeligt, at selv om børnene generelt er tilfredse med storklassen og delehold, får storklassen en mere middel vurdering af børnene. Der er nogle få børn, som giver udtryk for, at de føler sig mindre godt tilpas (4), har svært ved at koncentrere sig (11), høre hvad læreren siger (2) og/eller se hvad der står på tavlen (3), når de får undervisning i storklassen. Det er vigtigt at bemærke, at

børnene giver udtryk for nogle af de samme problemer i forbindelse med delehold, dog i mindre grad. Man kan altså ikke betragte storklassen alene som 'årsag' til eventuelle trivselsproblemer i klassen.

På besøg i en 'storklasse'

Følgende beskrivelse er baseret på feltnoter fra min første dag på besøg i en 'storklasse'. Formålet er kort at vise, hvordan praksiseksempler fra hverdagen kan hjælpe til at nuancere begrebet 'storklasse'. Alene begrebet 'storklasse' vækker særlige forestillinger, når man hører det. Selv forestillede jeg mig 'en masse børn i et klasselokale', men jeg fandt hurtigt ud af, at det billede ikke passede helt til den virkelighed, jeg mødte på skolen. Jeg fandt også ud af, at det er meget vanskeligt at sige noget generelt om storklasser, og hvordan de fungerer i praksis. Det er de specifikke forhold på den enkelte skole og i den enkelte klasse, som er med til at udforme 'modellen' eller 'måden man gør det på'.

Det er første dag på feltarbejde. Efter at have hilst på enkelte af lærerne og børnene i den ene klasse, sidder jeg forventningsfuldt på min stol og ser frem til at følge børnene og lærerne gennem dagen.

Morgenen starter med 'læsebånd'. Ved et af bordene sidder 4 drenge, de har taget deres bøger frem og læser, allerede inden læreren kommer ind i lokalet og beder alle børnene om at sætte sig og finde deres bøger frem. Børnene sidder i grupper på 4, på nær et større bord i midten, hvor der sidder 6 børn. Læreren åbner døren ind til 'naboklassen', her er børnene også gået i gang med at læse. Det ser ud til at børnene i begge klasser kender denne start på dagen ret godt og falder til ro med det. Der bliver læst i 20 minutter, og imens går læreren rundt blandt de ca. 70 børn. Ind i mellem bliver der hvisket lidt med kammeraten ved siden af, og læreren taler lavmælt med enkelte af børnene.

Efter læsebånd lukkes døren mellem de to klasselokaler igen, og der kommer en ekstra lærer ind i klassen, hvor jeg sidder. Nogle af børnene bryder op, og en mindre gruppe på ca. 9 børn går med den nyankomne lærer. Jeg bliver i klasselokalet, hvor de resterende børn får et kort oplæg fra læreren, hvorefter børnene arbejder selv. Jeg forlader klasselokalet og går hen til den lille gruppe længere ned af gangen.

I den lille gruppe arbejder børnene med den samme bog som resten af klassen. Der er skrevet 4 punkter op på tavlen, som børnene skal omkring i løbet af dobbeltlektionen. Nogle af børnene sidder uroligt, men der er hele tiden en tæt dialog mellem læreren og børnene. Læreren stiller spørgsmål til børnene, og sammen bearbejder de forskellige problemstillinger i tekstmaterialet.

Bagefter fortæller læreren mig, at det har været rigtig godt at kunne arbejde tæt med de børn, som finder materialet lidt for svært. Den lille gruppe bruger tid på at læse sammen og gennemgå stoffet og kan på den måde følge det samme materiale og den samme tidsplan som resten af klassen. Holdet har kørt i ca. 6 uger, og når klassen går i gang med næste projekt, vil der blive dannet nye grupper.

Senere på dagen fortæller læreren, som blev i klasselokalet med de andre børn, at det gode ved holddelingen netop er, at 'man ved, at de elever, som går med ens kollega, får den undervisning de har brug for, det er betryggende, og det giver også ro på i forhold til ens egen undervisning, den tryghed har man ikke altid som klasselærer'.

De følgende lektioner foregår på delehold med ca. lige mange børn på hvert hold, det vil sige 17-18 på hvert hold. Børnene finder automatisk hen til det undervisningslokale, hvor de skal være, når frikvarteret er slut. Nogle af børnene kommer ind i klasselokalet og henter deres ting og går igen. Det ser ud til at fungere fint.

Sidst på dagen samles børnene til en fælles lektion i storklassen. Jeg er lidt spændt på, hvordan det skal foregå, nu hvor børnene har været på delehold hele dagen og ikke har været samlet siden læsebånd. Børnene skal arbejde videre med nogle opgaver, som de allerede er i gang med og kender. Efter lidt 'tyssen' på børnene og nogle korte instrukser fra læreren går børnene i gang. Imens går læreren rundt og har små samtaler med børnene. Ikke alle børn er lige fordybet i deres opgaver, men der er roligt i klassen.

Efter undervisningstimen spørger jeg ind til, hvordan det er at undervise 35 børn? Læreren siger med et smil: 'det er bedst at lave noget velkendt, så går det bedst, men man er lidt træt bagefter, for man er virkelig på og skal have styr på tingene'. Selv er jeg blevet lidt klogere på, hvad en 'storklasse' er, velvidende at der er mange måder at lave storklasser og holddeling på.

En kvalitativ undersøgelse af de pædagogiske erfaringer med storklasser

Følgende spørgsmål og udsagn er baseret på ad hoc interviews, semistrukturerede interviews samt spørgeskemaer fra feltstudiet.

Har storklassen haft en positiv indvirkning i forhold til at øge børnenes trivsel og muligheder for nye kammeratskaber?

Flere af lærerne giver i interviewene og i spørgeskemaet udtryk for, at sammenlægningen af klasserne har haft en positiv betydning i forhold til børnenes sociale relationer og kammeratskaber:

- *'Børnene kan vælge mellem flere legekammerater og der er flere man kan være sammen med i undervisningen'.*
- *'Nogle af drengene har fået nye relationer'.*
- *'I en stor børnegruppe er der flere forskellige børn og det bliver lettere at finde en man svinger med og har samme interesse med'.*
- *'Det kan være svært at spørge en fra parallelklassen om han vil lege – men når man er i samme klasse, så bliver det lettere'.*

Lærerne er samtidigt opmærksomme på, at sammenlægningen af klasserne og det at 'blive en stor børnegruppe' også har skabt uro og utryghed for flere af børnene:

- *'Børnene har været meget fikseret på hierarkiet i den store gruppe. Det har taget meget af deres opmærksomhed'.*
- *'For de børn som ikke har det godt med at der bliver lavet for meget om på tingene har det været en udfordring – nogen af dem er kommet på overarbejde'.*

Lærerne giver udtryk for, at sammenlægningen af klasserne har medvirket til at skabe nye sociale konstellationer i børnegruppen, og at dette har haft forskellige konsekvenser, positive såvel som negative, for det enkelte barn. Nogle børn har f.eks. både oplevet at få nye venner og miste gamle venner. Flere af lærerne giver udtryk for, at sammenlægningen, trods den uro

der har været til at begynde med, har haft en positiv indvirkning på børnene i forhold til det at skabe nye venskaber. Denne oplevelse blandt lærerne bekræftes af den spørgeskemaundersøgelse, som er foretaget blandt børnene. Her svarer 61 ud af 70 elever, at de har fået en eller flere nye venner, efter at klasserne er blevet lagt sammen.

Hvad har været svært for børnene?

På spørgsmålet om, hvad børnene har haft det sværest med under forløbet, nævner lærerne forhold som:

- *'Ændring af klassens fælles værdier og adfærdskodeks i og med at to klasser blev lagt sammen.'*
- *'Usikkerhed forbundet med nye holddelinger i de forskellige fag.'*
- *'Flere voksne at forholde sig til.'*
- *'Mindre ensartethed i beskeder og kommunikation idet der er flere voksne til at levere undervisningen.'*
- *'Det er mange at sidde 36 elever sammen i et lokale, specielt for dem der sidder bagerst i klassen.'*

Hvad har været positivt for børnene?

På spørgsmålet om, hvad der har været mest positivt for børnene under forløbet, nævnes forhold som:

- *'Børnene har fået fokus på fælles regler og tager mere ansvar i forhold til at skabe ro i klassen.'*
- *'Børnene er blevet mere bevidste om gode vaner og dårlige vaner og egen adfærd'*
- *'Eleverne giver udtryk for at der ved delehold er mere ro og mulighed for at få hjælp og komme til orde.'*
- *'Der er flere legekammerater og flere at arbejde sammen med fagligt, det er også godt for børnene.'*
- *'Der er flere muligheder for at dele klassen i et stort og lille hold, for at kunne hjælpe de mest svage elever.'*

Hvad kan lærerne og skolen gøre for at hjælpe børnene med de sociale forandringer, når der dannes storklasser?

Der blev givet udtryk for, at det kunne have været godt, hvis man havde lavet et forløb op til sommerferien, hvor man havde forberedt børnene på sammenlægningen. Der blev samtidigt gjort opmærksom på, at svingende elevtal ofte gør det svært at planlægge disse på forhånd, da man ikke altid ved om storklassen bliver en realitet, før man er ret tæt på sommerferien. Her kan det være en hjælp, hvis man allerede fra 0. klasse skaber en organisationsform og en kultur på skolen, hvor børnene ikke er delt op i parallelklasser, men ses som én børnegruppe. Det vil på mange måder hjælpe børnene til at søge venskaber i et større socialt fællesskab, og vælger man senere at danne en storklasse, skal børnene ikke bruge så meget energi på at lære hinanden at kende.

Har storklasserne haft en positiv indvirkning i forhold til at øge muligheden for at arbejde med fleksible holddannelser?

Ifølge lærernes besvarelser har en af de store gevinster ved forsøget netop været, at det har givet dem flere muligheder for at arbejde med fleksible holddannelser:

- *'Der er flere muligheder for at ændre på strukturen og opdele efter behov mht. emne og niveaudeling.'*

- *'Man kan lave undervisningsdifferentiering og niveaudeling fordi man har en stor børnegruppe som kan deles op på mange måder'.*
- *'Man har mulighed for at arbejde med en mindre elevgruppe og dermed komme omkring flere og hjælpe flere elever i løbet af lektionen'.*

Herudover nævnes gevinster/muligheder som:

- *'Man har mulighed for at tage elever ud til en samtale, hvis der er behov for det'.*
- *'Rammen er bredere i en storklasse set i forhold til en almindelig klasse, hvor man måske lettere kommer til at skille de få svage elever ud fra resten'.*

Hvad har de største udfordringer/barrierer været?

Her nævner lærerne følgende forhold:

- *'Ulempen er, at der er rigtig mange børn at forholde sig til og skabe en relation til. Det er sværere at få overblik og det kan tage lidt længere tid at få 'føling med hvor eleven er'.*
- *'Hvis man er meget sammen med en lille gruppe børn i nogle uger, mister jeg kontakten til hele klassen'.*
- *'Der er meget planlægning og koordinering hele tiden'.*
- *'Lærerne bruger meget tid på at orientere hinanden om undervisningen. Når en lærer har været alene på klassen skal de andre orienteres så de kan tage over ved næste undervisningsgang'.*
- *'Det er mange elever at stå alene med i de timer, hvor der ikke er to lærere på'.*
- *'Der er mange voksne der skal blive enige, mange detaljer som man jo førhen bare gjorde uden at skulle aftale det med andre. Men det er vigtigt, for børnene bliver forvirrede, hvis der er for mange forskellige 'måder' og forskellige beskeder i løbet af dagen. Det giver tryk for eleverne og for de voksne, at der er en ensartethed i det'.*

Hvilke positive forandringer har du oplevet i din hverdag som lærer?

Her nævner lærerne følgende forhold:

- *'Når jeg har det lille hold kommer jeg tættere på eleverne fagligt'.*
- *'Selv om der er meget planlægning og koordinering så lærer jeg også meget ved at have det tætte samarbejde med de andre lærere. Vi er jo forskellige og gør tingene forskelligt'.*
- *'Jeg har fået lejlighed til at drøfte daglige oplevelser og udfordringer med teamet. Vi finder frem til løsninger - modsat det at stå alene'.*
- *'Jeg får mere kollegial supervision når vi er to lærere knyttet på'.*
- *'Det har været rart at finde ud af at jeg faktisk godt kan lave god undervisning med 36 elever'.*
- *'Der er flere muligheder for at ændre på strukturen og opdele efter behov mht. emne og niveaudeling'.*
- *'Man kan lave undervisningsdifferentiering og niveaudeling fordi man har en stor børnegruppe som kan deles op på mange måder'.*
- *'Man har mulighed for at arbejde med en mindre elevgruppe og dermed komme omkring flere og hjælpe flere elever i løbet af lektionen'.*

Herudover nævnes gevinster/muligheder som:

- *'Man har mulighed for at tage elever ud til en samtale, hvis der er behov for det'.*
- *'Rammen er bredere i en storklasse set i forhold til en almindelig klasse, hvor man i en almindelig klasse måske lettere kommer til at skille de få svage elever ud fra resten'.*

Spørgeskemaundersøgelse om børnenes trivsel i to storklasser

Oversigt over spørgsmål og svar vedrørende venskaber og sociale relationer

Svarmuligheder: ja / nej / ved ikke

Spørgsmål 1: Har du fået en ny ven eller flere nye venner, efter at klasserne er blevet lagt sammen?

Størstedelen af børnene, nemlig 61 ud af 70 børn, har svaret, at de har fået en eller flere nye venner, efter at klasserne er blevet lagt sammen. 3 børn har svaret 'nej' og 6 har svaret 'ved ikke'. Drengene og pigerne fordeler sig ens.

Spørgsmål 2: Har du mistet en ven eller flere venner, efter at klasserne er blevet lagt sammen?

Over halvdelen af børnene, nemlig 46 ud af 70, har svaret at de ikke har mistet venner, 16 børn har svaret, at de er i tvivl om, hvorvidt de har mistet en eller flere venner, og 8 børn har svaret, at de har mistet en eller flere venner. Drengene og pigerne fordeler sig stort set ens, dog er der i den ene klasse en del piger, som giver udtryk for, at de har mistet en eller flere venner i forbindelse med sammenlægningen.

Spørgsmål 3: Er det blevet nemmere at finde nogle fra klassen at lege med, når du er i skole?

Over halvdelen af børnene, nemlig 44 ud af 70, har svaret, at det er blevet nemmere at finde nogle fra klassen at lege med, når de er i skole. Der er 20 børn, som har svaret, at de er i tvivl, mens 6 børn har svaret, at det ikke er blevet nemmere.

Spørgsmål 4: Er der nogle nye fra klassen, du er begyndt at være sammen med, når du har fri fra skole?

Over halvdelen af børnene, nemlig 41 ud af 70, har svaret, at de er begyndt at være sammen med nogle nye fra klassen i deres fritid. 14 børn har svaret 'nej', og 15 har svaret 'ved ikke'.

Spørgsmål 5: Er du glad for din klasse?

55 ud af 70 børn har svaret, at de er glade for deres klasse, 13 børn har svaret, at de er OK med deres klasse, og 2 har svaret, at de ikke er så glade for deres klasse.

Oversigt over spørgsmål og svar vedrørende børnenes trivsel i storklassen og på delehold

Svarmuligheder: 😊 😐 😞

Spørgsmål 1: Hvordan føler du dig tilpas, når du får undervisning i storklassen/på delehold?

Storklasse: 36 børn svarer, at de føler sig godt tilpas, og 30 børn svarer, at de føler sig OK tilpas, når de får undervisning i storklassen. 4 børn svarer, at de føler sig mindre godt tilpas.

Delehold: 48 børn svarer, at de føler sig godt tilpas, og 21 børn svarer, at de føler sig OK tilpas, når de får undervisning på delehold. 1 barn svarer, at han/hun føler sig mindre godt tilpas.

Samlet set: Selv om de fleste børn føler sig enten godt tilpas eller bare OK tilpas, når de er på delehold eller i storklassen, viser sammenligningen af svarene også, at storklassen får en mere middelt vurdering af børnene end delehold.

Spørgsmål 2: Er du god til at koncentrere dig, når du får undervisning i storklassen/på delehold?

Storklasse: 28 børn vurderer, at de er gode til at koncentrere sig i storklassen, og 31 børn vurderer, at det går OK med at koncentrere sig, mens 11 børn mener, det går dårligt med at koncentrere sig i storklassen.

Delehold: 35 børn vurderer, at de er gode til at koncentrere sig på delehold, og 26 børn vurderer, at det går OK med at koncentrere sig, mens 3 børn mener, det går dårligt med at koncentrere sig, når de er på delehold.

Samlet set: Selv om de fleste børn vurderer, at det går enten godt eller OK med at koncentrere sig, når de er på delehold eller i storklassen, viser sammenligningen, at der er lidt flere børn, der vurderer deres koncentration til at være decideret god, når de er på delehold, end når de er i storklassen. Der er 11 børn, som vurderer, at det står mindre godt til med deres koncentrationsevne, når de er i storklassen, og tilsvarende 3 når det gælder delehold.

Spørgsmål 3: Kan du høre, hvad din lærer fortæller, når der er undervisning i storklassen?

Storklasse: 38 børn vurderer, at det går godt med at høre, hvad læreren fortæller. 30 børn vurderer, at det går OK, og 2 børn vurderer, at det går mindre godt med at høre læreren i timerne på storklassen.

Delehold: 50 børn vurderer, at det går godt med at høre, hvad læreren fortæller. 18 børn vurderer, at det går OK, og 0 børn vurderer, at det går mindre godt med at høre læreren i timerne.

Samlet set: Igen kan man konstatere en gradsforskel i børnenes vurdering, i og med at der er flere positive tilkendegivelser, når det drejer sig om delehold. Det er værd at bemærke, at kun 2 børn vurderer, at der er problemer med at høre, hvad læreren siger, når alle børn er samlet i storklassen.

Manglende koncentrationsevne hos enkelte børn i storklassen ser ikke umiddelbart ud til at være forbundet med at det er svært at høre læreren.

Spørgsmål 4: Kan du se, hvad der står på tavlen når du får undervisning i storklassen/på delehold?

Storklasse: 41 børn vurderer, at det går godt med at se, hvad der står på tavlen, når der er undervisning i storklassen og 26 børn mener, det går OK. 3 børn vurderer, at det går mindre godt med at se, hvad der står på tavlen, når de er i storklassen.

Delehold: 62 børn vurderer, at det går godt med at se, hvad der står på tavlen, når der er undervisning på delehold, og 6 børn mener, det går OK. 2 børn vurderer, at det går mindre godt med at se tavlen på delehold.

Samlet set: Igen kan man konstatere en gradsforskel i børnenes vurdering, i og med at tilkendegivelserne er overvejende positive frem for neutrale, når det drejer sig om delehold set i sammenligning med storklassen. Man kan også konstatere, at der er enkelte børn, som har problemer med at følge med på tavlen både på delehold og i storklassen.

Opsummering af spørgeskemaundersøgelsen og feltstudiet

Planlægning af arbejdet med storklasser

På baggrund af feltstudiet kan det konkluderes, at der ikke er tale om entydige 'fordele' eller 'ulemper' ved storklasser. Interviews og spørgeskemaer viser, at lærerne ser og oplever tingene fra forskellige sider. Det, der i nogle sammenhænge opleves som en 'ulempe', har ofte også en 'positiv effekt' eller 'konsekvens' set i andre sammenhænge.

Det pædagogiske personale giver udtryk for, at det er tidskrævende at arbejde med storklasser og fleksible holddannelser. Et eksempel herpå er den arbejdsbyrde, lærerne oplever, som er forbundet med at være flere lærere koblet på en storklasse. Det kræver meget planlægning, samarbejde og kommunikation både i forhold til undervisningen og forældrene. Der følger imidlertid også mange positive ting med såsom mere sparring med kollegaer. Der er mange detaljer at blive enige om og meget viden, der skal kommunikeres videre til de andre lærere. Lærerne oplever også, at det kræver en særlig indsats overfor forældrene.

Der er imidlertid en gevinst ved denne "særlige indsats": Lærerne står ikke alene med de ting, som sker i klassen, de finder løsninger sammen, og de lærer af hinanden.

Det kan således ikke konkluderes, at tilrettelæggelsen af undervisningsarbejdet "lettes", men at der profiteres på forskellig vis af det tættere samarbejde.

Det samme gør sig gældende i forhold til holddeling. Her oplever lærerne på den ene side tilfredsstillelse ved at følge børnene tættere rent fagligt og give dem den hjælp, de har brug for. På den anden side kan det at undervise på små hold give en oplevelse af at "miste føling" med klassen.

Organisering af storklasser

Der er stor variation i måden, hvorpå storklasser organiseres. Der er forskel på, hvor mange timer om ugen børnene modtager undervisning i storklassen, og i hvor høj grad skolerne laver holddeling. Både den kvantitative og kvalitative undersøgelse viser, at det pædagogiske personale arbejder fleksibelt, og at netop fleksibiliteten har nogle fordele i forhold til at imødekomme elevernes behov og sætte ind der, hvor det giver mest mening. Der nævnes også fordele i forhold til at kunne arbejde med inkluderende fællesskaber og lave differentieret undervisning. 75 % af skolerne oplever således, at dispensationen har givet anledning til nye organisationsformer i undervisningen. 88 % af skolerne oplever, at lærerressourcerne anvendes mere rationelt nu end tidligere.

Alle skolerne giver udtryk for, at forsøget har medvirket til at styrke fagligheden hos det pædagogiske personale enten i høj grad eller i nogen grad. Dette understøttes af den kvalitative undersøgelse.

I interviewene siger lærerne bl.a.:

- *"At der er flere muligheder for at ændre på strukturen og opdele efter behov mht. emne og niveaudeling."*
- *"Man kan lave undervisningsdifferentiering og niveaudeling, fordi man har en stor børnegruppe, som kan deles op på mange måder."*
- *"Man har mulighed for at arbejde med en mindre elevgruppe og dermed komme omkring flere og hjælpe flere elever i løbet af lektionen."*
- *"Man har mulighed for at tage elever ud til en samtale, hvis der er behov for det."*
- *"Rammen er bredere i en storklasse set i forhold til en almindelig klasse, hvor man i en almindelig klasse måske lettere kommer til at skille de få svage elever ud fra resten."*

Børnenes trivsel

Alle de skoler, som har deltaget i spørgeskemaundersøgelsen, oplever, at forsøget med fleksible holddannelser har haft en positiv effekt i forhold til børnenes trivsel enten i høj grad eller i nogen grad. Dette understøttes af børnenes svar i den enkeltstående kvalitative undersøgelse. Her tegnes et positivt billede af børnenes sociale liv med flere og nye venskaber

både i og uden for skoletiden. Den kvalitative undersøgelse peger samtidigt på, at det også kan være svært for enkelte børn og for klassen som helhed at "blive en stor børnegruppe".

Spørgeskemaundersøgelsen, der omfatter 70 børn, viser, at langt de fleste børn vurderer deres egen trivsel som værende god eller OK, både når de får undervisning i storklassen og på delehold. Det er tydeligt, at selv om børnene generelt er tilfredse med storklassen og delehold, får storklassen en lidt mere middel vurdering af børnene.

Der er få børn, som giver udtryk for, at de føler sig mindre godt tilpas (4), har svært ved at koncentrere sig (11), høre hvad læreren siger (2) og/eller se, hvad der står på tavlen (3), når de får undervisning i storklassen. Det er vigtigt at bemærke, at børnene giver udtryk for nogle af de samme udfordringer i forbindelse med delehold, dog i mindre grad. Man kan altså ikke betragte storklassen alene som "årsag" til eventuelle trivselsproblemer i klassen.

Spørgeskemaundersøgelsen tegner et positivt billede af børnenes sociale liv med flere og også nye venskaber på tværs af de gamle klasseskel. 61 ud af 70 børn oplever, at de har fået en eller flere nye venner, efter at klasserne er blevet lagt sammen. Over halvdelen af børnene (44 ud af 70) svarer, at det er blevet nemmere at finde nogle fra klassen at lege med, når de er i skole. Der er 20 børn, som har svaret, at de er i tvivl, mens 6 børn har svaret, at det ikke er blevet nemmere.

I forhold til børnenes kammeratskaber og trivsel oplever lærerne ligeledes, at der er tale om både positive og negative konsekvenser. Sammenlægningen af to klasser til en stor børnegruppe betyder på den ene side, at børnene får flere forskellige legekammerater, og at de får større mulighed for at finde nogen, de fungerer godt med i det faglige samarbejde. Omvendt betyder sammenlægningen og den store børnegruppe også, at klassens fælles værdier og adfærdskodeks ændres, hvilket kan skabe usikkerhed for nogle af børnene i en periode.

Forældreopbakning

83 % af skolerne oplever en overvejende tilfredshed og opbakning fra forældrene, men at der naturligvis også er bekymringer. Der er ikke lavet interviews særskilt med forældregruppen. I den kvantitative undersøgelse har flere af skolerne spurgt forældrene. Her nævnes det, at forældrene selv foretrækker to store klasser frem for 3 små. Andre nævner, at forældrene oplever, at deres børn trives og udvikler sig fagligt, og at der er en god kontakt med elevens og hjemmets kontaktperson. En enkelt skole har dog svaret, at forældretilfredshedsundersøgelsen ikke var overvejende positiv. Der er ikke angivet årsag.

Der er pr. 19. marts 2013 tilføjet bilag på baggrund af en spørgeskemaundersøgelse om forældrenes erfaringer og oplevelser blandt forældre til børn i storklasser på en lokal skole.

Skoleafdelingen v/Jane Vejen Boniface, den 29. januar 2013

Bilag: Forældrenes erfaringer og oplevelser

Bilag til: Evaluering af storklasser og holddeling, § 17 stk. 1 og § 25 stk. 6, Silkeborg Kommune, januar 2013 – tilføjet marts 2013

I januar 2013 blev der i Silkeborg Kommune lavet en evaluering af de foreløbige erfaringer med storklasser og fleksible holddannelser. Evalueringen bestod af en spørgeskemaundersøgelse blandt de 10 skoler, som har benyttet sig af dispensationen i skoleåret 2011/12 og 2012/13, samt feltstudier, hvor der blev indsamlet viden og erfaringer fra lærere og elever.

Dette bilag er udfærdiget på baggrund af en spørgeskemaundersøgelse, foretaget blandt forældre til børn i storklasser på en lokal skole. Resultatet af spørgeskemaundersøgelsen er *ikke* repræsentativ for alle forældre, som er berørt af storklasser, men kan ses som et vigtigt bidrag til den kvalitative undersøgelse, som indgår i evalueringen. Formålet med den kvalitative undersøgelse var bl.a. "at opnå større viden om, hvilke muligheder og begrænsninger det giver at arbejde med storklasser" og "at generere en praksisnær viden om skolernes forsøg med at finde nye måder at organisere undervisningen på i henhold til dispensation fra klassestørrelse".

Spørgeskemaundersøgelsen, som indeholder en række udsagn og kommentarer, bidrager ved at eksemplificere og konkretisere, hvilke "muligheder og begrænsninger" forældrene oplever, set fra deres specifikke synsvinkel. Spørgeskemaundersøgelsen medvirker hermed, omend i en begrænset form, til at synliggøre nogle af de erfaringer, forestillinger, glæder og bekymringer, som forældre har og som knytter sig til deres situation.

Spørgeskemaundersøgelse

Der er i alt 50 forældre, som har svaret på spørgeskemaundersøgelsen.

70 børn går i storklasser, dvs. 140 forældre er inviteret. Det vides ikke, om besvarelserne dækker 50 hjem.

Er dit barn en

• Dreng	33 svar	66%	
• Pige	17 svar	34%	

Mit barn trives med storklasse/hold arbejdsformen

• Helt enig	22 svar	44%	
• Enig	20 svar	40%	
• Uenig	7 svar	14%	
• Helt uenig	1 svar	2%	

Mit barn er i god læring i storklasse/hold arbejdsformen

• Helt enig	16 svar	32%	
• Enig	25 svar	50%	
• Uenig	8 svar	16%	
• Helt uenig	1 svar	2%	

Vi har som forældre bakket godt op omkring den nye klasse

• Helt enig	26 svar	52%	
-------------	---------	-----	--

• Enig	24 svar	48%	
• Uenig	0 svar	0%	
• Helt uenig	0 svar	0%	

Jeg vil - om muligt - foretrække at denne arbejdsform fortsætter

• Helt enig	22 svar	49%	
• Enig	15 svar	33%	
• Uenig	6 svar	13%	
• Helt uenig	2 svar	4%	

Største fordel ved den nye arbejdsform?

(De fordele, som forældrene har nævnt, er blevet grupperet i forhold til temaer, **fed kursiv**)

Sociale relationer og venskaber

- Dejligt med én samlet flok, det giver stort udbytte for børnene i forhold til at skabe nye relationer.
- Børnene får flere kammerater at lege med.
- Børnene kommer til at kende mange flere.
- Børnene kommer til at lege mere med andre end dem de plejer.
- Der er opstået nye sociale muligheder, en "bredere" børneflokk og dermed flere muligheder for at finde "legekammerater".

Balance og udvikling for begge køn

- Det har været specielt godt for pigerne, fordi de var for få piger.
- Der er flere piger i klassen, det gør det nemmere at finde veninder.
- Giver flere muligheder for nye relationer for både piger og drenge.
- Der er mange drenge at vælge imellem og være sammen med.
- Der er opstået nye, gode vennerelationer pigerne imellem. Ingen drillerier fra drengene da de har haft travlt med at skulle lære hinanden at kende.

Fleksibel holddeling/undervisningsdifferentiering

- Mulighed for at dele klassen på forskellige måder, hvilket er blevet udnyttet.
- Godt med projektarbejde, det har børnene været meget optagede af.
- Nye muligheder for deling i grupper efter køn, interesser og faglig kunnen.
- Børnene arbejder på kryds og tværs af hinanden og kommer til at kende mange fra den anden årgang.
- Børnene har skullet arbejde sammen på tværs og med andre børn end de var vant til. Det har været med til at bryde gamle vaner og også medvirket til at skabe mere ro i klassen.
- Der er mulighed for at lave et mindre hold, som der kan tages speciel hensyn til, hvis der da allokeres læreresressurser til det i fremtiden også.
- Bedre mulighed for inddeling i hold, når der er to undervisere.
- Bedre mulighed for at dele klassen efter behov, de børn der har lidt svært med nogle ting kan få ekstra hjælp på mindre hold.
- Bedre støtte til børn der kræver lidt ekstra opmærksomhed.
- De børn, der har behov for mere hjælp eller har det bedst i en mindre gruppe, har haft mulighed for det.
- Det er en fordel at der er sat to lærere på.
- Eleverne kan sættes sammen således at de gensidigt hjælper hinanden. Det kan være i forhold til læring og sociale interaktioner.
- Der er flere forskellige tilgange til det at lære og der er flere mulige "samarbejdspartnere" for børnene.
- Dejligt at børnene bliver niveaudelt når de får undervisning.
- Der er mulighed for at lave forskellige sammensætninger af eleverne, til alles fordel.
- Undervisningen kan målrettes så lærerne fanger børnene i forhold til børnenes interesser og niveau.

Lærernes faglige kompetencer

- Med flere lærere på klassen opstår der ikke de samme svagheder i forhold til vikarer og sygdom.
- Det nye lærerteam har vist stor gejst.
- Det er et godt læreteam der byder på forskellighed og rummer bredt.
- Forskellighed i et godt læreteam der rummer bredt.
- Flere friske lærerøjne til at sikre god indlæring.
- Den største fordel ved den nye arbejdsform, er at der er flere lærere børnene kan have kontakt til og lære af.
- Der er tit flere voksne omkring børnene.
- Vi kan godt se fordelene i at der er flere lærere knyttet til klassen, og derved flere kompetencer, de er dog også flere elever.
- Vi vil også sige lærerne gør et kæmpe arbejde for at få det til at lykkes.

Største ulempe ved den nye arbejdsform?

(De ulemper, som forældrene har nævnt, er blevet grupperet i forhold til temaer, **fed kursiv**)

Flere børn

- Nogle gange oplever vores datter, at hun skal vente længere tid på hjælp end tidligere.
- Det kan tage længere tid at blive hjulpet, hvis der er spørgsmål.
- Mange børn på en gang. Lærerne har nok svært ved at komme rundt til alle eleverne.
- Mange i en klasse.
- For lidt tid til den enkelte elev. Man kan jo sidde med hånden oppe i næsten en hel time uden at blive spurgt.
- Der er mange, som børnene skal forholde sig til.
- Ikke alle læreres kompetencer er til at undervise store klasser.
- Jeg ved ikke om der er ulemper som sådan. Men det er en stor klasse, og mange at forholde sig til. Det kan nogle børn nok have svært ved at rumme (tænker især i disse inklusionstider). Min søn snakker stadig om dengang, "vi var A og B". Men han trives og har og har altid haft gode relationer i begge klasser, så det skal nok ikke tillægges den store betydning.
- Barnet bliver ikke set og hørt, hvis man er den stille forsagte type. Det tager længere tid at give fælles besked til mange børn.
- Man skal vente længe på at få hjælp.
- Når man har svært ved at markerer i timerne bliver det ikke nemmere med mange elever i klassen. Vi har ikke oplevet noget i f. t. vores barn - men det er nok ikke alle der kan finde "ro" til fordybelse når alle er samlet.

Uro og støj

- At der er larm i klassen når hele klassen er sammen.
- Uro i klassen (men det var der nu også inden sammenlægningen).
- Der er mere uro.
- Jeg ved ikke om det fungerer optimalt. Er der nok ro og tid til at den enkelte bliver set, hørt og hjulpet? Er ikke så let at vurdere ovenstående spørgsmål på den tid der er gået og med det informationsniveau vi har fået af vores barn. Er hverken enig eller uenig på alle spørgsmålene på det grundlag jeg har.
- Støj og uro, når der ikke er to eller flere lærere i klassen.
- For meget larm i timerne forstyrrer læringen. Det bør være et vedvarende fokusområde at få dette nedbragt. Den største ulempe er mere støj i timerne og det har betydet hovedpine og sværere betingelser at koncentrere sig i.
- Det er svært at svare på om denne arbejdsform er at foretrække, for er det storklasserne der øger støjniveauet?

At blive hørt og set

- At elever bliver glemt, hvis fokus er på elever som kræver lidt ekstra.
- Om de bliver hørt i klassen.
- Min største bekymring er, hvis der en dag ikke er 2 lærere på, så det bliver svært at blive set/hørt som elev.

Sociale relationer og venskaber

- Drengenes tone er blevet mere hård og drillende. Ved godt at det også er en aldersmæssig ting, men det er værd at tage fat på.

- Drengene har fået en hårdere og mere drillende tone, håber der kan arbejdes med det.
- Ingen ulemper for eleven. Klassen som helhed, virker mere harmonisk end da de var 17. Der er flere at spejle sig i, hvilket er godt for både den personlige og faglige udvikling.
- Fællesskabet kan synes uoverskueligt.

Struktur og lokaler

- Svært at holde styr på strukturen - hvad skal jeg hvornår og hvor?
- Tidspilde på grund af placering i andre lokaler.
- Meget "byttten rundt" i grupper og måske lidt forvirring over, hvem man er på hold med fortiden.
- Uhensigtsmæssig opstilling af bordene i forhold til tavlen.

Indkøring

- Mener at indkøringen har taget meget tid.

Faglighed

- Lidt sværere at følge med i, hvor ens barn ligger rent fagligt - men det handler mere om at styrke kommunikationen mellem kontaktlærer og os som forældre.
- Det faglige niveau er ikke højt nok (Det var det dog heller ikke tidligere).
- Differentieringen ikke altid optimal, i hvert fald ikke for de elever der gerne vil og kan lidt mere.

Note:

Nye muligheder for venskaber og sociale relationer blandt børnene

Sammenligning af ovenstående spørgeskemaundersøgelse og data fra feltstudiet viser, at både forældre, børn og lærere i den konkrete kontekst oplever særlige fordele ved at have en stor børnegruppe, i forhold til at øge børnenes muligheder for at udvikle venskaber og sociale kompetencer. For mere data, se "[En kvalitativ undersøgelse af de pædagogiske erfaringer med storklasser](#)" og "[Spørgeskemaundersøgelse om børnenes trivsel i to storklasser](#)" i evalueringsrapporten.

Bekymringer om støj og uro

Bekymring omkring støj og uro ser ud til at fylde en del for de fleste forældre i spørgeskemaundersøgelsen. For mere data om støj og uro i storklasser, se "[Spørgeskemaundersøgelse om børnenes trivsel i to storklasser](#)" i evalueringsrapporten. Her er en gruppe børn bl.a. blevet bedt om at vurdere, i hvilken grad de er i stand til at høre, hvad deres lærer siger, hvordan deres koncentrationsevne er på delehold versus storklasse mv..

Øget fleksibilitet i forhold til holddannelser

Data fra spørgeskemaundersøgelsen blandt forældrene viser sammen med data fra feltstudiet, at både lærere og forældre generelt set oplever den øgede fleksibilitet i forhold til holddannelse som en god ting, der på forskellig vis bidrager positivt til børnenes faglige og sociale udvikling. For mere data om dette se afsnittet "[En kvalitativ undersøgelse af de pædagogiske erfaringer med storklasser](#)" i evalueringsrapporten.

I lighed med den kvalitative undersøgelse af lærernes oplevelser og erfaringer med storklasser, viser spørgeskemaundersøgelsen blandt forældrene, at det er svært at pege på entydige 'fordele' og 'ulemper' ved storklasser. Det der i nogle sammenhænge opleves som en 'ulempe', viser sig i andre sammenhænge at have en 'positiv effekt' eller 'konsekvens'. For eksempel er der en del forældre, der giver udtryk for og glæder sig over den store børnegruppe, som giver børnene bedre muligheder for at danne nye relationer og venskaber på kryds og tværs, men de udtrykker samtidigt bekymring over, at der er så mange børn i klassen.

Skoleafdelingen v/Jane Vejen Boniface, den 19. marts 2013